# 21. Yüzyılda Türkçe Eğitimi

## Dil Becerileri ve Okuryazarlık Yaklaşımları

**Editör**
Prof. Dr. Serap UZUNER YURT

Vizetek
Yayıncılık

# 21. Yüzyılda Türkçe Eğitimi

Dil Becerileri ve Okuryazarlık Yaklaşımları

**Editör**

Serap UZUNER YURT

**Yazarlar**

Aliye ERDEM - Baran SAKIZCI - Çiğdem YALÇIN - Elif Emine BALTA - Fatih ARSLAN
Mazhar BAL - Mehmet Halil SAĞLAM - Nahide İrem AZİZOĞLU - Nuri KARASAKALOĞLU
Sadık DURAN - Sema EREN - Sümeyra MUSLU - Şule YILMAZ ÖZDEN - Şükran AKTAR
Tuğba BARUTCU - Vafa SAVAŞKAN

**E-ISBN:** 978-625-382-454-9
**DOI:** 10.54637/vizetek.9786253824549

---

Copyright © Vizetek
Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap, elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

---

**Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü:** Büşra ÇOLAKOĞLU
**Kapak Tasarımı:** Ahmet TUNÇDEMİR
**Dizgi-Mizanpaj:** Samet TORUN
**Yayım:** Ankara | Ekim, 2026

**Materyal Türü:** Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)
**Elektronik Yayın Formatı:** PDF Elektronik
**Yayın Tipi:** Adobe Ebook Reader

Vizetek Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
**Tel.:** (0312) 482 00 11
**Web:** www.vizetek.com.tr
**E-mail:** vizetekyayincilik@gmail.com
**Yayıncı Sertifika No:** 41575

# İÇİNDEKİLER

**1. BÖLÜM**

Dinleme Eğitimi ..... 1
*Aliye ERDEM*

**2. BÖLÜM**

İlk Okuma ve Yazma Öğretimi ..... 27
*Aliye ERDEM*

**3. BÖLÜM**

Kademeli Sorumluluk Devri Modeli:
Kuramsal Temelleri ve Yazma Öğretiminde Kullanımı ..... 49
*Baran SAKIZCI*
*Mehmet Halil SAĞLAM*

**4. BÖLÜM**

Dijital Okuryazarlık ve Türkçe Eğitimi..... 80
*Çiğdem YALÇIN*

**5. BÖLÜM**

Okuma Eğitimi ..... 98
*Elif Emine BALTA*

**6. BÖLÜM**

Türkçe Eğitiminde Dil Bilgisi Öğretimi .....123
*Fatih ARSLAN*

**7. BÖLÜM**

Öğretim Teknolojileri .....163
*Nahide İrem AZİZOĞLU*
*Şule YILMAZ ÖZDEN*

**8. BÖLÜM**

Dijital Medya Kullanımının Ortaokul Öğrencilerinin
Yazma Kaygısı İle İlişkisi .....194
*Nuri KARASAKALOĞLU*
*Sümeyra MUSLU*

**9. BÖLÜM**

Yapay Zekâ Uygulamaları ve Türkçe Eğitimi:
Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....216
*Sadık DURAN*

**10. BÖLÜM**

Konuşma Eğitimi .....235
*Sema EREN*

**11. BÖLÜM**

Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nın (2024)
Dijital Okuryazarlık Becerileri Açısından İncelenmesi .....251
*Şükran AKTAR*
*Mazhar BAL*

**12. BÖLÜM**

Yazma Eğitimi .....269
*Tuğba BARUTCU*

**13. BÖLÜM**

Sözlü Kültürden Sınıfa: Türkçe Öğretiminde
Çocuk Folklorunun İşlevsel Kullanımı.....295
*Vafa SAVAŞKAN*

# ÖN SÖZ

Dil, bireyin dünyayı anlamlandırmasının, düşüncelerini yapılandırmasının, bilgi üretmesinin ve toplumsal yaşama katılmasının temel araçlarından biridir. Bu nedenle Türkçe eğitimi, yalnızca dil becerilerinin kazandırılmasına yönelik bir öğretim alanı değil; bireyin düşünsel, sosyal, kültürel ve iletişimsel gelişimini destekleyen çok boyutlu bir eğitim sürecidir. İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim, dijitalleşme, yapay zekâ uygulamalarının yaygınlaşması ve okuryazarlık anlayışlarının çeşitlenmesi, Türkçe eğitiminin amaç, içerik ve uygulamalarının yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Günümüzde bireylerden yalnızca okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerini kullanmaları değil; farklı iletişim ortamlarında karşılaştıkları bilgileri anlamlandırmaları, sorgulamaları, değerlendirmeleri ve yeni içerikler üretmeleri de beklenmektedir. Bu durum, Türkçe eğitiminde temel dil becerilerinin birbirleriyle etkileşim içinde ele alınmasını ve dijital okuryazarlık başta olmak üzere yeni okuryazarlık alanlarıyla ilişkilendirilmesini önemli hâle getirmektedir. Dolayısıyla çağdaş Türkçe eğitimi, geleneksel öğretim anlayışlarının ötesine geçerek değişen toplumsal ve teknolojik koşullara duyarlı, öğreneni merkeze alan ve beceri geliştirmeyi esas alan bir yaklaşımı gerektirmektedir.

**21. Yüzyılda Türkçe Eğitimi: Dil Becerileri ve Okuryazarlık Yaklaşımları** adlı bu kitap, Türkçe eğitiminin değişen koşullar ve güncel yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilmesine katkı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Eser, temel dil becerilerini kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla ele alırken dijitalleşme, öğretim teknolojileri, yapay zekâ ve farklı okuryazarlık alanlarının Türkçe eğitimindeki yansımalarına da yer vermektedir.

Kitapta dinleme eğitimi, ilk okuma ve yazma öğretimi, kademeli sorumluluk devri modeli çerçevesinde yazma öğretimi, dijital okuryazarlık, okuma eğitimi, dil bilgisi öğretimi, öğretim teknolojileri, dijital medya kullanımının yazma kaygısıyla ilişkisi, yapay zekâ uygulamaları, konuşma eğitimi ve yazma eğitimi gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı'nın dijital okuryazarlık becerileri açısından incelenmesi ve çocuk folklorunun Türkçe öğretiminde işlevsel kullanımı gibi farklı perspektifler de eserde kendine yer bulmaktadır. Bu yönüyle kitap,

temel dil becerileri ile güncel eğitim yaklaşımlarını ortak bir çerçevede buluşturarak alanın farklı çalışma konularına bütüncül bir bakış sunmayı amaçlamaktadır.

Eserdeki bölümler, kendi konu alanlarının kavramsal ve kuramsal temellerini ortaya koymanın yanı sıra öğretim süreçlerine, sınıf içi uygulamalara ve güncel öğretim programlarına ilişkin değerlendirmeler de içermektedir. Özellikle dijital ortamların dil becerilerinin gelişimine etkisi, bilginin eleştirel biçimde değerlendirilmesi, yapay zekâ uygulamalarının eğitimdeki olanakları ve sınırlılıkları ile öğrencilerin üretken ve bilinçli dil kullanıcıları olarak yetiştirilmesi, kitabın üzerinde durduğu önemli konular arasındadır.

Bu kitabın hazırlanmasındaki temel amaçlardan biri, Türkçe eğitimi alanında çalışan akademisyenlerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve lisansüstü öğrencilerin güncel kuramsal tartışmalara ve uygulama örneklerine ulaşabilecekleri bir başvuru kaynağı oluşturmaktır. Bununla birlikte eserin, Türkçe eğitiminin değişen ihtiyaçlarına ilişkin yeni soruların sorulmasına, farklı araştırma konularının geliştirilmesine ve öğretim uygulamalarının zenginleştirilmesine katkı sağlaması da hedeflenmektedir.

Bu eserin ortaya çıkmasında bilgi ve deneyimlerini paylaşarak katkı sunan değerli bölüm yazarlarına, titiz çalışmaları ve akademik birikimleri için içtenlikle teşekkür ederim. Kitabın hazırlanma sürecinde emeği geçen yayın ekibine de katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Dilerim **21. Yüzyılda Türkçe Eğitimi: Dil Becerileri ve Okuryazarlık Yaklaşımları**, Türkçe eğitimi alanındaki akademik çalışmalara, öğretim süreçlerine ve yeni araştırma girişimlerine katkı sağlayan bir eser olur.

**Prof. Dr. Serap UZUNER YURT**

# 1. BÖLÜM

## DİNLEME EĞİTİMİ

Aliye ERDEM[1]

### 1. Giriş

Dinleme, bireyin çevresindeki sesleri algılamasının ötesinde, kendisine ulaşan iletileri anlamlandırmasını, önceki bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirmesini ve iletişim sürecine uygun tepkiler geliştirmesini gerektiren temel bir dil becerisidir. Erken yaşlarda edinilmeye başlanan bu beceri; dil gelişimi, öğrenme, sosyal etkileşim ve bilgi edinme süreçlerinde önemli bir işlev üstlenir. Günlük yaşamda kişiler arası iletişimden eğitim ortamlarında bilgi edinmeye ve farklı görüşleri değerlendirmeye kadar pek çok süreç dinleme becerisiyle ilişkilidir. Bu yönüyle dinleme, yalnızca diğer dil becerilerinin gelişimini destekleyen bir araç değil, kendi başına geliştirilmesi ve sistematik biçimde öğretilmesi gereken bir beceridir (Çaylı & Göçer, 2021; Doğan, 2016).

Dinlemenin günlük yaşamda yaygın biçimde kullanılması, bu becerinin kendiliğinden ve yeterli düzeyde gelişeceği anlamına gelmemektedir. Dinleyicinin bir iletiyi anlayabilmesi; dikkatini sürdürmesine, sözcük ve cümleleri anlamlandırmasına, bilgiler arasında ilişki kurmasına, çıkarım yapmasına ve ulaştığı anlamı bağlam içinde değerlendirmesine bağlıdır. Bu nedenle dinleme, seslerin işitilmesiyle tamamlanan edilgen bir süreç olarak değil, bilişsel ve dilsel işlemlerin birlikte yürütüldüğü etkin bir anlam kurma süreci olarak ele alınmalıdır. Goh ve Vandergrift (2022), dinleme öğretiminde ortaya çıkan anlama kadar öğrenenin kullandığı bilişsel ve üstbilişsel süreçlere de odaklanılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Türkçe eğitimi açısından dinleme, öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılmalarını ve günlük yaşamda etkili iletişim kurmalarını sağlayan temel becerilerden biridir. Bununla birlikte dinleme becerisinin öğretimde yeterince geliştirilmesi, bu alana yönelik planlı ve sistematik çalışmalar yürütülmesini

[1] Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü.
ORCID: 0000-0001-6602-7239.